

't Seghen Waert

jaargang 30 aflevering 2

mei 2011

verenigingsblad van het Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Contact

't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB
Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

www.oudsoetermeer.nl
info@oudsoetermeer.nl

't Seghen Waert is een uitgave van
het Historisch Genootschap Oud Soetermeer
ISSN: 1384-7260

Bestuur

dhr. P.P. van Puffelen, voorzitter, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 55813828

mw. A. de Ruiters-Bouman (ook G.W.Z.), secretaris, secretaris@oudsoetermeer.nl,
tel. 079-3315726

dhr. L. Vlastra, penningmeester, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 06 26090299

dhr. F.J. van Spelde (A.W.Z.), mw. E. W. M. van Adrichem (Activiteitencie), dhr. P. van Daal
(I.S.V.), dhr. R. Grootveld, dhr. A. C. J. Vermeulen

Archeologische werkgroep (werkavond dinsdag 20.30-22.00 uur)

dhr. F.J. van Spelde, awz@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 361 31 28

Genealogische werkgroep (inloop 1e maandag/maand 20.00-22.00 uur)

mw. M.E. Vijverberg-Kalkema, gwz@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 65 52

Werkgroep Bewegend Beeld en Geluid

dhr. G. van Doornen, wbbg@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 319 01 19

Interviewgroep Sprekend Verleden

dhr. E.W. van den Burg, isv@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 48 58

Commissie Historisch Erfgoed

dhr. J. van der Velde, che@oudsoetermeer.nl

Commissie Collectie en Archief (open woensdag 14.00-17.00 uur)

dhr. R. Grootveld, collectie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 56 54

Activiteitencommissie

mw. E.W.M. van Adrichem, activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 01 73

Leesgroep Lastige Letters

dhr. R. Tousain, paleografie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 56 54

Redactie

dhr. P. Drapers, mw. J. de Kler, dhr. R. Tousain, dhr. A. C. J. Vermeulen, dhr. R. Grootveld
redactie@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie

dhr. D. de Kler, ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Contributie

Lidmaatschap Euro 15,— per jaar, gezins- of jeugdlidmaatschap Euro 7,50
bankrekening 3426901 t.n.v. HGOS

Giften graag op bankrekening 4894624 t.n.v. HGOS

Inhoud

Van de redactie	1
Nieuwe leden	2
Activiteiten	3
Twee Rijnlandse bokalen	5
De winkel van mevrouw Muilwijk aan de Zegwaartseweg	16
Sprekend Verleden: In gesprek met K.D.C. van Straalen	20
Bijzondere voorwerpen uit de Zoetermeerse geschiedenis	29

Van de redactie

Burgemeester Waaijer reikte op 29 april een Koninklijke onderscheiding uit aan Louis van den Burg. Louis is al meer dan 20 jaar de motor van de interview-werkgroep en was ook een aantal jaren bestuurslid van onze vereniging. Louis : van harte gefeliciteerd !

Waterschappen of hoogheemraadschappen behoren tot de oudste bestuurlijke eenheden van het Nederlandse staatsbestel. Het eerste waterschap was dat van Rijnland, dat in 1255 door graaf Willem II werd ingesteld. De Driemanspolder dateert uit 1668. In 1721 schafte het bestuur van deze polder zich een hens-beker aan. Met behulp van zo'n grote feestbokaal konden de bestuurders de wijn rijkelijk laten vloeien. De beker is tot op de dag van vandaag bewaard gebleven. In deze aflevering een stukje geschiedenis van Driemanspolder en de Nieuwe Drooggemaakte polder, maar met name de geschiedenis van twee hens-bekers.

Op het artikel in de eerste aflevering dit jaar over sociëteit De Kring reageerde mevrouw Van Achteren, die met haar man tot 1979 De Meerbloem exploiteerde. De foto's en documentatie waarover zij nog beschikte, maken nu ook onderdeel uit van ons archief.

De volgende aflevering van 't Seghen Waert is geheel gewijd aan een speciaal onderwerp, maar voor de laatste aflevering van dit jaar ontvangen wij graag uw bijdrage vóór 3 oktober.

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

A.J.P. Adegeest, Lekkerkerk	H. Koole, Bleiswijk
A. Batenburg, Zoetermeer	C.A.G. de Lange, Zoetermeer
M.A. van den Berg, Zoetermeer	G. van der Meer, Pijnacker
H. Bleijveld, Zoetermeer	A. Meere, Zoetermeer
W. Bos, Zoetermeer	K. Ouwerkerk, Zoetermeer
A. van Brero, Zoetermeer	J.K. Pieterse, Zoetermeer
R. Crama, Zoetermeer	P.J.M. van Riet, Zoetermeer
C. Dunsbergen-Roos, Zoetermeer	T. Suurland, Zoetermeer
J.W. de Gast, Zoetermeer	J. Swart, Zoetermeer
H.R. Haasjes, Zoetermeer	A.L. Verheul, Zoetermeer
J.G. van Hezewijk, Zoetermeer	M. Vroedsteijn, Zoetermeer
M. Kerstens, Zoetermeer	M. Vroedsteijn-Hoogeveen, Zoetermeer
A. Kleinlugtebeld-Koole, Benthuizen	D.E. van de Water-Scheer, Amsterdam
G. Konert, Zoetermeer	I. Winters, Zoetermeer
C. Koole, Zoetermeer	J. Zondag, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres en geboortedatum en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

WITGOED SERVICE

D. den HOLLANDER v.o.f.

REPARATIE EN VERKOOP VAN:
WASMACHINES
WASDROGERS
KOELKASTEN
KOOK / BAKAPPARATUUR

Tel. 079 - 361 01 91

Lenastroom 2 - 2721 BT Zoetermeer

FAX 079 - 361 30 55

Activiteiten

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, tel. (079) 351 70 47.

Woensdag 18 mei

Avondkoetstocht langs Zoetermeerse Rijksmonumenten.

Start bij Stalhouderij Hanemaaijer, Voorweg 172 om 19.00 uur.

Kosten: Euro 15,-, leden Euro 10,-.

Zaterdag 4 juni

Fietstocht langs molens in de omgeving van Zoetermeer met bezoek aan het Bommelmuseum in Zoeterwoude.

Start bij 't Oude Huis, Dorpsstraat 7 om 9.00 uur.

Kosten: Euro 5,-, leden Euro 3,-.

Woensdag 13 juli

Verrassingspuzzeltocht door de Dorpsstraat. Herken uw Dorpsstraat !

Start bij 't Oude Huis, Dorpsstraat 7 om 14.00 uur. Gratis.

Donderdag 14 juli

Lezing over agrarisch Zoetermeer, ontstaan en geschiedenis van het boerendorp Zoetermeer-Zegwaard in aanwezigheid van mensen uit de agrarische sector.

In 't Centrum, Frans Halsstraat 1 om 20.00 uur.

Kosten: Euro 5,-, leden Euro 3,-.

Woensdag 3 augustus

Schatgraven voor kinderen met de Archeologische Werkgroep Zoetermeer.

Bij de Rommelburg aan de Voorweg 112 om 11.30 uur. Gratis.

Donderdag 18 augustus

Boottocht over de Weipoortse Vliet. Onderweg vertelt historicus Ton Vermeulen over de Noord Aa en de Geuzen.

We gaan met eigen vervoer en rijden zoveel mogelijk samen. Vertrek bij 't Oude Huis, Dorpsstraat 7 om 9.30 uur.

Kosten: Euro 17,50, leden Euro 12,50 inclusief een kopje koffie.

Zaterdag 24 september

Busreis naar 's-Hertogenbosch met o.a. bezoek aan de Sint Jan en varen over de Dieze. Verdere informatie volgt.

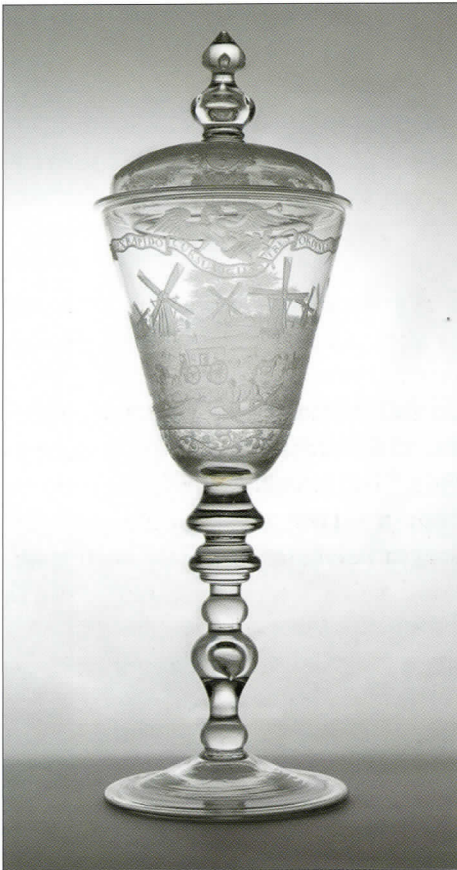
Twee Rijnlandse bokalen

C. Siefers

Dit artikel verscheen in iets andere vorm eerder in "Vormen uit vuur". De foto's zijn afkomstig van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Inleiding

In 2005 vond in Zuid-Holland de laatste fusie plaats in een hele serie van waterschapsconcentraties die al eeuwen ervoor was begonnen. In dat jaar werd het waterschap Wilck en Wiericke, samen met Groot- Haarlemmermeer en De Oude Rijnstromen bij het hoogheemraadschap van Rijnland gevoegd. Vele kleine polders, waarvan sommige daterend uit de vijftiende eeuw, waren in de loop der jaren al versmolten tot grotere eenheden voor waterbeheer. Onder deze polders bevinden zich de Driemanspolder en de Nieuwe Drooggemaakte of Zoetermeerse Polder. Beide polders bezaten een prachtige hensbeker. Deze bokalen kwamen na de fusie in het bezit van Rijnland.

Driemanspolder

Het polderlandschap in de achttiende eeuw wordt goed verbeeld op de gravure op de hensbeker van de Driemanspolder (1721) (afb. 1, 2, 3, 4). Het leven was er aangenaam, zo blijkt uit een publicatie uit 1745 die het welvaartsniveau beschrijft aan de hand van de vele in het gebied liggende buitenplaatsen en boerenwoningen.¹

Afb. 1.

Hensbeker van de Driemanspolder
H: 42 cm., inclusief deksel, ø kelk 13,4 cm.,
ø voet 13,3 cm; loodglas, Engeland of de
Nederlanden; datering: 1721;
Beschrijving: conische voet met omgeslagen
rand, basisknop, stam samengesteld uit
omgekeerde baluster met ingesloten
luchtbel, knoop, drie schijven, uitgezakte
knop. Trechtersvormige kelk met afgeronde
basis. Deksel gedrukt bolvormig, luchtballen
in de knop. Radgravure met gepolijste
details.

De gravure op de kelk is rijk aan details. Direct onder de mondrand zweeft een bazuinblazende engel die met de rechterhand de banderol vasthoudt waarop in kapitalen de inscriptie *Sex rapido cursu vigiles, tres ordine servant* (Zes waken met snelle vaart, drie handhaven de orde) is aangebracht. De inscriptie heeft betrekking op de zes gestaag malende molens en de drie bestuurders naar wie de polder werd genoemd.

Afb. 2, 3 en 4.
Hensbeker van de Driemanspolder:
details van de gravure op de kelk.

Onder de engel is rondom over vrijwel het gehele oppervlak van de kelk een voorstelling aangebracht. In een landschap met molens, bomen, waterlopen, boerderijen en op de achtergrond een dorpje bevindt zich op de voorgrond een grote boom met rechts daarvan een stenen huis. Een kettinghond valt uit naar een andere hond, die zich buiten de omheining bevindt. Door de geopende poort van het hek gaat een vrouw in de richting van een man die tegen het hek leunt. Achter het huis loopt een sloot met daarin een scheepje. Op de voorgrond bevindt zich een brede waterloop. Hierin liggen twee bemande vissersbootjes en een met turf geladen platbodem met zwaarden, een man op het voordek leunt op de lading en rookt een pijp. Tussen de vaartuigen zit een hengelaar op de kade. Op de achtergrond zijn in het landschap onder andere een man met een hooivork te

HENNEKEN BV

Professionele verhuizers van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuiswinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

 **ERKENDE
VERHUIZERS**

zien, een ruiter die een paard aan de hand meevoert, een vrouw met een korf op haar rug, een schaapherder met zijn kudde, grazend vee en een hoog opgetaste hooiwagen. Ook is een huifkar met daarin twee passagiers afgebeeld, getrokken door een driespan. Voor het rijtuig uit en ernaar omkijkend rent een jachthond. Onder de voorstelling is een doorlopende meanderende rand met bloem- en bladranken gegraveerd.

Afb. 5.
Deksel van de hensbeker van de Driemanspolder met de wapens Knoll en Barthelotti van den Heuvel.

Het deksel is voorzien van zes familiewapens. Hoewel het voor de hand zou liggen dat het de wapens van leden van het polderbestuur of van initiatiefnemers tot de aanschaf van de bokaal betreft, is dit niet het geval (afb. 5). Na onderzoek konden met zekerheid de wapens van Knoll, Van Teylingen, Bartolotti van den Heuvel en Vermaten worden geïdentificeerd. Het vijfde wapen zou het wapen van Osy van Palestein, heer van Zegwaard, kunnen zijn, dat twee tegen een boom klimmende eekhoorns en als helmteken eveneens een eekhoorn bevat. Toch lijkt dit zeer onwaarschijnlijk, omdat de Rotterdamse koopman Osy pas in 1750 het Zoetermeerse kasteel kocht en eerst toen heer van Palenstein werd. Wanneer in plaats van eekhoorns, vossen in het wapenschild staan, zou het wapen dat van de familie Jongestal kunnen zijn. Dit is echter een Friese familie die voor zover bekend geen enkele binding met de Zuid-Hollandse waterschapswereld had. Ook het zesde wapen is nog een mysterie. Ofschoon Bicker Caarten het noemt als afkomstig van Van der Salm, is dit niet het geval. Het

verband tussen twee van de genoemde families en de Driemanspolder is duidelijk: Simon Knoll (of Cnol) was van 1718 tot 1727 rentmeester van de Driemanspolder en aanwezig bij het in gebruik nemen van de bokaal in 1721.² Adriaan Bartolotti van den Heuvel, heer van Reijn(en)sburg, was heemraad. Vermaten en Van Teylingen waren ook heemraad, maar pas in 1730 dus ruim na het in gebruik nemen van de bokaal. Regenten van de generale bepoddering van Zoetermeer waren zij niet, die bestond uit de ambachtsheren van Zoetermeer, Zegwaart en Stompwijk.³ Het is momenteel nog niet duidelijk welk verband er bestaat tussen sommige familiewapens en de Driemanspolder. Tot voor kort werd de bokaal zonder deksel opgesteld, maar het is duidelijk dat deze bij het glas hoort, al is het kistje waarin de hensbeker bewaard werd niet voorzien van ruimte hiervoor en werd in diverse publicaties uit de vorige eeuw alleen het glas afgebeeld.⁴ Van der Burgh vermeldt in zijn artikel echter wel de hoogte inclusief deksel. Vergelijking van de wijze waarop de gravures zijn uitgevoerd en de ornamentiek in de bladranken van zowel de bokaal als de omlijsting van de wapens laat er daarnaast geen twijfel over bestaan dat deksel en bokaal door dezelfde hand zijn gegraveerd.

In de jaarrekening van 1721 is vermeld dat 'meester glasdrilder' Gloude Robert voor 'het drillen van een Bocael (...) te samen met het Bocael' 54 gulden en 10 stuivers ontving.⁵ In dit bedrag zijn dus zowel de kosten voor het glas zelf als het graveerloon opgenomen. Helaas is de bijbehorende kwitantie, waaruit zou kunnen worden opgemaakt waar Robert zijn nering had, verloren gegaan.⁶ Eerder dat jaar had het polderbestuur '(...) naer voorgaende resolutie mondeling onder den anderen genomen (...) om tot de aanschaf over te gaan.'⁷ Op 11 oktober werd de bokaal ingewijd en verordonneerde het bestuur bij monde van dijkgraaf Dirk Vallensis dat '(...) alle en yder die wyt hetselve glas de onderlinge vrintschap en het welvaaren deeses polders sal coomen te drinken, gehouden zal sijn deese met zyn onderteekeninge nevents seeker vers off spreuk te confirmeren en te approberen'.⁸ Bij deze feestelijke gebeurtenis waren behalve de dijkgraaf aanwezig penningmeester Simon Knoll en drie heemraden, namelijk Francois Joseph de Lamberti, Adriaan van Swieten (oud dijkgraaf) en Hendrik van der Salm (vanaf 1727 dijkgraaf) evenals diens echtgenote Apolonia.⁹ Ook Nicolaas van Assendelft en zijn vrouw Cornelia Broichot de Saint Paul woonden de vergadering bij.¹⁰ Zoals het polderbestuur bevolen had werden de schriftelijke bijdragen van degenen die de hensbeker uitdronken opgenomen in een register of hensboek. Uit de periode tussen 1721 en 1742 zijn in totaal 74 spreuken en handtekeningen overgeleverd.¹¹ Onder de gelukkigen die de hensbeker uitdronken bevond zich de bekende stippelgraveur Frans Greenwood, die op 14 november 1733 deelnam aan de schouwmaaltijd. Hij leverde een gedichtje voor het boek. Zijn lofzang op de Driemanspolder luidde: 'De wakkre Heemraat leve in eenigheid en trou. De Deugt en

Wysheit blyve aan zyne zy gebonden. Nooit worde 't heil van beemd en akkren hier geschonden; Maar Driemanspolder bloeije in weelde en akkerbou. Dees zegening en al wat menschen wenschen mogen Dale op haar' Dykgraaf en den Heemraat uit den hoogen.'

Behalve serieuze bijdragen zoals die van Greenwood bevat het register ook pennevruchten van een veel lichtvoetiger aard. Zo schreef A. van der Goes op 14 augustus 1724 '*Nil sine succo virescit*' ('niets floreert zonder sap', ongetwijfeld een toespeling op de wijn in het glas) en merkte I. Scheltus in 1728 snedig op '*was mijn kragt soo groot als 't nat, ik lapten 't nog eens in mijn gaf*'. Soms ontbrak het iemand aan inspiratie, zoals J. v.d. Keessel die schreef '*Ik ben het schrijven vergeten*'.

Afb. 6.
Hensbeker van de Nieuwe
Drooggemaakte Polder
H: 23,1 cm. ø kelk 13,5 cm., ø voet
12,5 cm; loodglas, Engeland of de
Zuidelijke Nederlanden; datering: 1808;
beschrijving: gewelfde voet, korte
gedrongen stam, eivormige kelk. Voet,
stam en onderzijde van kelk versierd
met kogelslijpsel (op de staande
voetrand), diamantslijpsel, diagonale
lijnen en kussentjes. Over de kussentjes
is een diagonale lijn van matgegraveerde
bolletjes aangebracht. Radgravure.

Tot welk niveau de bokaal gevuld werd is helaas niet overgeleverd, maar vermoedelijk ging er, zoals in die tijd gewoon was, behoorlijk wat wijn in het glas. Jan Boogaert meldt in elk geval op 2 juli 1735 '*Het glas van de heeren van de Driemanspolder is mij ingeschonken en ik heb het tweemaal vol gedronken*'. Dat niet iedereen zonder moeite de hensbeker uitdronk blijkt uit het gedichtje van P. van der Kraght uit 1727: '*Ik ben een man die niet en kan deesen hensbeecker te drinken met wijn, want soude sekerlijk daer niet wel van sijn. Niemant soude hier meede spotten want dat sijn al te saeme sotten*'. Ook Jan van Teylingen had bedenkingen bij de eer die hem te beurt viel. Op 8 augustus 1739 noteerde hij '*Dit glasie heeft mij wel gesmaakt Het heeft mij straks gezondt gemaakt Maar moest ik 't glasie nog eens drinken: Ik wenste dat het mogt versinken*'. Of ook dames die in het register schreven de

bokaal ad fundum ledigden is niet bekend. Hun in het Latijn geformuleerde spreuken zijn in elk geval van serieuze aard.

Zoals zoveel waterschappen beschikte het polderbestuur van de Driemanspolder niet over een eigen gemeenlandshuis, men kwam voor vergaderingen en gemeenschappelijke maaltijden bijeen in 'de Swaan op den Leydsendam' en soms week men uit naar 't Fortuyn' in Wilsveen.¹² Wellicht is de herberg afgebeeld op de bokaal, het grote stenen gebouw met de uithangborden op het erf is in ieder geval geen gewoon huis.

Afb. 7.

Hensbeker van de Nieuwe Drooggemaakte Polder: detail van de tekst op de voet, de naam van Johannes van Trigt als schenker.

Bij de kapitale dekselbokaal hoort behalve het hensboek een interessante briefwisseling waaruit blijkt hoe sommige waterschapsbesturen met hun kostbare erfgoed omgingen.¹³ De waarnemend archivaris van het hoogheemraadschap van Rijnland, W.F. van der Burgh, benaderde in oktober 1940 J.G. Koole, secretaris rentmeester van de Driemanspolder, met het verzoek om beeldmateriaal van de hensbeker van de Driemanspolder voor een artikel dat hij erover wilde schrijven. Ook wilde hij graag weten of de hensbeker nog wel eens gebruikt werd. Koole reageerde verheugd, hij zag een publicatie met belangstelling tegemoet en deelde mee dat niemand meer uit de bokaal dronk. Sterker nog, bij oudere bestuursleden was het bestaan ervan onbekend en daarom toonde hij tijdens vergaderingen af en toe dit kostbare polderbezit.

In dezelfde briefwisseling vestigde hij de aandacht op de hensbeker van de Nieuwe Drooggemaakte Polder, die net als de andere bokaal bij hem thuis werd bewaard. Bezorgd vroeg hij zich af of ze, gezien de oorlogssituatie, elders niet veiliger konden worden ondergebracht en informeerde terloops of Rijnland misschien een plekje had. Enkele weken later schreef de secretaris van Rijnland dat het hoogheemraadschap beide hensbekers best wilde bewaren, maar geen verantwoording op zich nam. Wel zegde hij toe dat de glazen zo lang de oorlog duurde goed ingepakt in de kelders van het gemeenlandshuis opgeslagen konden worden. Te zijner tijd zou men ze dan, zo beloofde hij, samen met de Rijnlandse glasverzameling tentoonstellen. Het bestuur van de Driemanspolder was het met de eenmansactie van hun eigen secretaris echter niet eens en besloot dat de glazen niet naar Leiden zouden verhuizen, maar in bewaring moesten blijven bij Koole thuis. Van der Burgh sprak zijn teleurstelling uit in de volgende brief en meldde nog eens dat elk glas apart in een met houtwol gevuld kistje werd opgeborgen in een diepe kelder. Bovendien, zo benadrukte hij, zou de beker worden geplaatst '(...) *bij het kostbare glaswerk in de grote zaal, welke jaarlijks door grote groepen vreemdelingen wordt bezocht*'. Veel kunstliefhebbers konden het glas dan zien dat op die manier '*uit zijn isolement was verlost*'. Ten overvloed meldde hij dat de bokaal in goed gezelschap verkeren zou, want ook de verguld zilveren hensbeker van Rijnland werd in die zaal tentoongesteld. '*Hoort uw glas nu ook niet daarbij?*', pleitte hij.

Het bestuur van de Driemanspolder liet zich door Koole echter niet overtuigen en hield voet bij stuk, het glas bleef waar het was. In 1943 probeerde de secretaris van Rijnland nogmaals om het bestuur van de Driemanspolder over te halen. Ditmaal ging hij minder subtiel te werk en gaf hij een sombere opsomming van kostbare voorwerpen en archiefstukken uit waterschapsbezit die verloren waren gegaan omdat ze in particuliere huizen van bestuursleden of secretarissen werden bewaard. De bestuurders van de Driemanspolder zwichtten echter niet onder de druk van Rijnland, Koole moest voor de derde maal per brief berichten dat de hensbekers bij hem thuis bleven.

Ook na de oorlog kwam het niet tot een overeenkomst tussen beide waterschappen. In 1971 sloten de burgemeester van Zoetermeer en de dijkgraaf van de Driemanspolder zelfs een bruikleenverdrag waarin men afsprak dat de hensbeker van de Driemanspolder werd toegevoegd aan de historische verzameling van de gemeente. Wel werd bedongen dat de bokaal voor bijzondere gelegenheden door de waterschapsbestuurders kon worden gebruikt, de kosten voor het vervoer waren in dat geval voor rekening van Zoetermeer. Om problemen na een eventuele beschadiging te voorkomen werd de waarde van de bokaal '*door beide partijen*' geschat op fl. 15.000,-, een taxatie vond men kennelijk niet nodig.

west

radio tv internet

altijd dichterbij!

Ook in Zoetermeer!

Nieuw op TV West: Tiswat

Tiswat? Ja, 't is zeker wat: het nieuwe programma dat elke werkdag te zien is op TV West. **Tiswat** zit vol verhalen van en portretten over 'gewone mensen én andere vreemde wezens'. **Tiswat** geeft ook leuke tips om erop uit te gaan in de regio. In Zoetermeer, bijvoorbeeld.

Het begon een jaar geleden met de succesvolle introductie van TV West *Ochtendnieuws*. Het nieuwe, wat kortere regionale nieuwsbulletin trok al vanaf 7 uur 's morgens veel kijkers. Daarom heeft TV West *Nieuws* in januari ook de edities vanaf 17.00 uur vernieuwd tot een snel en actueel bulletin, gevolgd door het nieuwe programma **Tiswat**. Dit afwisselende programma zit elk werkdag weer vol bijzondere verhalen, leuke mensen, opvallende gebeurtenissen en verrassende uittips.

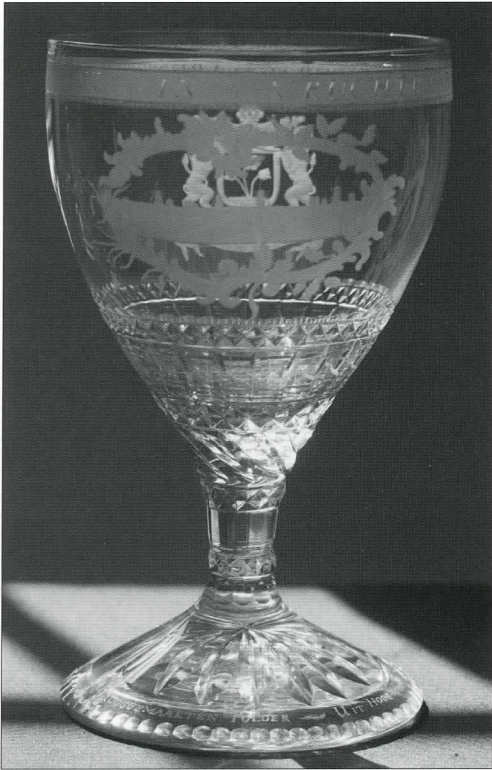
Tiswat is elke werkdag direct na het TV West *Nieuws* te zien op TV West. Kijk voor meer informatie over de inhoud van **Tiswat** en andere TV West-programma's op Westonline.nl. Daar vindt u ook het laatste nieuws uit Zoetermeer en de rest van de regio. 24 uur per dag.

I ZOETERMEER

Kijkt u via Ziggo Digitaal? U vindt TV West op kanaal 989

De Zoetermeerse of Nieuw Drooggemaakte Polder

Van fusiepartner de Nieuwe Drooggemaakte Polder bleef eveneens een prachtige bokaal bewaard (1808), met op de kelk een gravure van een polderland- schap met molens (afb. 6).

Afb. 8.
Voorzijde van de Hensbeker van de Nieuwe
Drooggemaakte Polder.

De voorzijde van de kelk toont een gezicht op de Nieuwe Drooggemaakte Pol- der met vier molens en twee waterlopen aan de einder, een hek in een weiland en in de achtergrond boerderijen met hooibergen (afb. 8). De loodrechte arcering op de voorgrond is vermoedelijk geen waterloop, maar een afbakening van de voorstelling. Het landschap is gevat in een cartouche in rococostijl, gecombi- neerd met een palmtak of riet aan de linkerkzijde en enkele takken eikenloof aan de rechterzijde. Aan de achterzijde van de kelk is het wapen van Zoeter- meer gegraveerd (afb. 9). Dit wapen is een exacte kopie, inclusief het mascaron onder het wapenschild, van een afbeelding die van Trigt in 1815 aan de Hoge

In 1771 was een gebied droog- gemaakt dat bestond uit de onderde- len De Leyens, de Vier Bonnen Lange Land, de Buitenweg en de Grootte Polder onder Stompwijk. Na een con- tract van scheiding, dat in 1775 door de schout en ambachtsbewaarders van Zoetermeer en die van Stomp- wijk en Wilsveen was overeengeko- men, ontstonden de Grote Droog- gemaakte Polder onder Stompwijk en de Zoetermeersche of Nieuw(e) Drooggemaakte polder onder Zoeter- meer.¹⁴

Onder de mondrand van de bokaal is, in een matte band met gepolijste let- ters in kapitalen, de tekst Door vlijt in vruchtbaar land herschapen gegraveerd. Tussen de woorden is een meanderend lauwertakje aangebracht. Op de voet langs de buitenrand meldt een tekst wie de schenker was: *'Uit Hoogachting door Johannes van Trigt Eer- sten penningmeester van de nieuwen Droog- gemaakten Polder'*, met tussen de woor- den 'polder' en 'uit' eveneens een meanderend lauwertakje (afb. 7).

Afb. 9.
Hensbeker van de Nieuwe Drooggemaakte Polder: gravure op de kelk met het wapen van Zoetermeer.

stuk Bicker Caarten zijn informatie over de toespraak baseert is helaas niet duidelijk. In elk geval is het opmerkelijk dat het polderbestuur, ondanks de roerige tijden met veel bestuurlijke vernieuwing en het verlangen om afstand te nemen van het 'regententijdperk', toch op oude rituelen teruggreep en zelfs een nieuwe bokaal daarvoor in gebruik nam.

Ook dit glas komt ter sprake in de briefwisseling tussen Van der Burgh en Koole.¹⁷ Pas na de fusie in 2005 werden beide bokalen toegevoegd aan Rijnlands' kapitale cultuurhistorische erfgoed, al kregen ze niet de ereplaats die in de jaren veertig van de vorige eeuw was beloofd. Tot nu toe slijten ze hun dagen in het depot op zolder van het oude gemeenlandshuis aan de Leidse Breestraat. Gelukkig lijkt daarin verandering te komen en is men voornemens om de prachtige glazen in een passender omgeving ten toon te stellen waar ze de aandacht krijgen die ze verdienen.

Met vriendelijke dank aan Paul Schevenhoven, Gert Koese, en Eggo Tiemens, respectievelijk archivariissen en beheerder van de historische collectie van het hoogheemraadschap van Rijnland.

¹ Tegenwoordige Staat der Verenigde Nederlanden. Amsterdam, 1745 en 1748. Deel VI, p. 271, p. 276.

² In 1727 volgde zijn zoon Cornelis hem op als rentmeester. Net als zijn vader was hij bovendien notaris in Den Haag. Bron: R. Grootveld, *Kroniek van de Driemanspolder onder Zoetermeer* en

Stompwijk 1668-1737, Zoetermeer 2005, p. 31. Online beschikbaar via www.oudsoetermeer.nl, geraadpleegd: 25 mei 2010.

³ Vriendelijke mededeling van Paul Schevenhoven.

⁴ A. Bicker Caarten, *Molenleven in Rijnland: bijdrage tot de kennis van het volksleven in de streek rondom Leiden*, Leiden 1946, pp. 148-150; W.F. van der Burgh, 'Een drinkgebruik in Hollands Polderland in oude tijden', in: *Leids Jaarboekje* 39 (1947), p. 118; F.G.A.M. Smit, *Frans Greenwood 1680-1773. Dutch poet & glass engraver*, Luton 1988, p. 27.

⁵ HHR, archief van de Driemanspolder, (2.4.9.1), inv. nr. 034. Zie ook: Smit 1988 (op. cit. noot 5), pp. 26-27 en Van der Burgh 1947 (op. cit. noot 5), pp. 118-119.

⁶ Zowel het ontwerp als de uitvoering van de wapens vertonen grote overeenkomst met cat. nrs. 322 en 323 van de collectie in het Gemeentemuseum Den Haag. Wellicht zijn ook deze gravures van de hand van Gloude Robert. Zie J. Pijzel-Dommisse en T.M. Eliëns, *Glinsterend glas, 1500 jaar Europese glaskunst. De Collectie van het Gemeentemuseum Den Haag*, Zwolle 2009, p. 212, 213.

⁷ HHR, archief van de Driemanspolder (2.4.9.1), inv. nr. 014/24.

⁸ Zie noot 12. Dirk Vallensis volgde op 29 april 1721 Jacob van der Togt op als dijkgraaf omdat diens driejarige ambtstermijn verstreken was. Vallensis was tevens raad- en vroedschap van Delft. HHR, archief van de Driemanspolder (2.4.9.1) inv. nr. 2, verslag van dijkgraaf en heemraden 14 mei 1721.

⁹ Lamberti had kort daarvoor de plaats ingenomen van heemraad Pieter Brinkhorst, die als secretaris van 's lands vloot naar de Middellandse Zee vertrokken was. Zie noot 13.

¹⁰ Nicolaas van Assendelft (Den Haag 23-5-1685/ 11-4-1748) was de oudste zoon van de Haagse burgemeester en geëmmiteerde van de Staten Generaal Paulus van Assendelft. Na zijn rechtenstudie ging hij over tot het katholieke geloof en werd pastoor. In 1714 huwde hij echter en werd postmeester te Den Haag. Tussen 1711 en 1714 kocht hij van de hertog van Brunswijk de riddershofstad 'De Loo' te Voorburg, die na zijn dood aan prins Willem IV werd verkocht. P.C. Molhuysen, P.J. Blok en K.H. Kossmann, *Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, Deel VII*, Leiden, 1927, pp. 41-42.

¹¹ HHR, archief van de Driemanspolder (2.4.9.1), inv. nr. 014/24.

¹² HHR, archief van de Driemanspolder (2.4.9.1), inv. nr. 2, verslag vergadering dijkgraaf en heemraden naar aanleiding van de zomerschouw d.d. 7 juni 1721.

¹³ De hierna volgende gegevens zijn ontleend aan HHR, archief van de Driemanspolder (2.4.9.1), inv. nr. 103/31.

¹⁴ HHR, archief van de Drooggemaakte Grote Polder (2.4.2), inv. nr. 21, Contract van separatie d.d. 25 september 1775; L.F. Teixeira de Mattos, *De waterkeeringen, waterschappen en polders van Zuid Holland, Deel I, Rijnland*, Den Haag 1906, pp. 643-644, pp. 648-655.

¹⁵ Bron: www.oudsoetermeer.nl, stadsgeschiedenis, 14: gemeentewapens. Geraadpleegd: 25 mei 2010.

¹⁶ Bicker Caarten 1946 (op. cit. noot 5), pp. 148-149.

¹⁷ Zie noot 13, brieven d.d. 7 november 1940, 20 december 1940, 27 januari 1941.

De winkel van mevrouw Muilwijk aan de Zegwaartseweg

A. van Wieringen-Vollebregt

“Anny haal eens gauw een pak rode ster tabak bij Muilwijk”. Ik hoor het mijn vader nog zeggen. Zo werd ik er vaak op uitgestuurd. Was het niet voor mijn moeder dan was het wel voor mijn vader. Menig keertje ben ik de laan van vijftig meter afgestept met een tas aan het stuur van mijn step voor een boodschap. Toen ik zeven werd kreeg ik die step. Later begreep ik waarom. Het was geen zelfbedieningszaak dat winkeltje, maar het was een echte buurtwinkel waar toch van alles te koop was. Echt zo ‘n winkel van Sinkel, echter zonder hoeden en petten en korsetten, maar wel dropjes om te snoepen. De winkel was gevestigd aan de Zegwaartseweg. Voor de winkel stonden een paar grote kastanje bomen waardoor het in de winkel erg donker was.

Het winkeltje van Muilwijk aan de Zegwaartseweg 84-86 omstreeks 1950. Met enige moeite is nog de Brassoreclame (koperpoets) naast de deur te zien.

Op de vloer van de winkel lagen donkere plavuizen. De toonbank was, naar ik mij herinner, grijs geverfd. Door het kleine raam aan de voorkant kwam weinig daglicht. Boven de toonbank hing een peertje met een kapje er boven wat heen en weer hing te schommelen als er een klant in of uit ging en dat was regelmatig het geval, dus die lamp hing nooit stil. Op de toonbank stond een vleessnijmachine met gouden letters het merk “Berkel” er op. Boven de toonbank was een lijn gespannen, waar een rij puntzakken aan bevestigd was. Ook de kleverige vliegenvangers ontbraken niet in het kraakheldere winkeltje. Op een plank

achter de toonbank stonden grote vierkanten potten met heerlijke gekleurde snoepjes, waar mevrouw Muilwijk wel eens uit trakteerde.

Doordat de winkel klein was, stond het gauw vol met veelal buurtgenoten. Iedereen kende elkaar, daar was het een buurtwinkel voor. Zaterdags was het er het drukste. Dan kwamen de klanten om vleeswaren, zoals boterhambeleg, dat vers gesneden werd. Dat was wel eens lang wachten, want het was meestal een eenmansbediening.

Er was van alles los te koop. Achter de toonbank waren houten bakken met daarin de nodige producten zoals rijst, meel, suiker, havermout en gort. Ook kon men er terecht voor garen, band en knopen. Menig keer zag ik de schaar in de suiker staan omdat mevrouw die even voor het gemak daar in gezet had.

In de buurt woonden veel boeren, tuinders en het bijbehorende personeel. Hadden zij nieuwe klompen nodig, ook daarvoor gingen zij naar “het winkeltje van Muilwijk”, zo was de algemene benaming van onze buurtwinkel. Op een keer kreeg ik ook nieuwe klompen. De klompenafdeling was in een opkamertje met een spekgladde scheve vloer, waarschijnlijk werd de met zeil belegde vloer

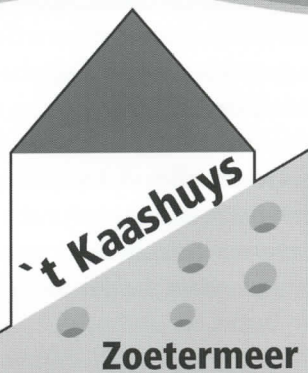
Een vergelijkbaar winkeltje is Museum De Schilpen in Maasland.

regelmatig gewreven. Als je daar dan klompen moest passen was dat niet ongevaarlijk zo ook voor mij. Er werd een paar mooie witte klompen op de juiste maat voor me uitgezocht, maar daar moest ik dan een paar passen mee lopen om te kijken of ze wel echt goed waren. Daar ging ik dan op die scheve gladde vloer natuurlijk mee onderuit, de laagst gelegen hoek in. Dat kwam omdat mevrouw Muilwijk de klompen altijd aan elkaar vast liet zitten met een klein touwtje omdat ze anders, heel begrijpelijk, door elkaar zouden gaan en dat gaf het probleem voor mij.

't Kaashuys, voor al uw...

- Boerenkaasspecialiteiten
- Hollandse en buitenlandse kaasspecialiteiten
- Diverse salades en paté's
- Vers gebrande noten
- Zuidvruchten

Oók het adres
voor een leuk
kaas-kadootje!

Dorpsstraat 103 - (079) 316 76 16

Openingstijden: Di t/m do 8:30-18:00 uur, vrij 8:30-20:00 uur, za 8:30-17:00 uur. Maandag gesloten.

Het gezelligste eetcafé van het Stadshart!

7 dagen per week geopend voor lunch en diner.
Maar ook om te genieten van
een goed glas wijn of bier.

Bijvoorbeeld voor of na
een bezoek aan theater of bioscoop

Oostwaarts 4
Stadshart Zoetermeer
079- 346 31 41

www.theoldpal.nl
info@theoldpal.nl

Waar je oude vrienden hebt en nieuwe vrienden maakt!

Als ik nu boodschappen doe en met een winkelwagentje langs de vele uitgestalde producten ga en met fietstassen vol of soms gemakzuchtig met de auto naar huis rijd, denk ik nog wel eens aan mijn autostep met een volle tas aan het stuur, hoe ik de hoogte af ging de laan op naar huis en hoe dat altijd goed ging.

De winkel is er niet meer, ook die gezelligheid is verdwenen, maar er is veel gemak voor terug gekomen.

De zogenaamde "kazerne" aan de Zegwaartseweg 88-94. Links hiervan stond het winkeltje van Muilwijk (Foto 2008 Gertjan Moers)

Sprekend Verleden: In gesprek met K.D.C. van Straalen

E.W. van den Burg en P. van Daal

De heer Van Straalen is geboren op 28 oktober 1926 in Bleiswijk, maar de raakvlakken met Zoetermeer zijn vele en daarom leek het ons een goed idee om hem zijn levensverhaal aan ons te laten vertellen. Het is een boeiend relaas geworden, waarin we, gelet op de leeftijd van de heer Van Straalen, bijna onvermijdelijk ook werden teruggevoerd naar enige heel bijzondere ervaringen in de Tweede Wereldoorlog. Het zal in de oorlog uniek zijn geweest dat in tien dagen tijd, op particuliere grond twee oorlogsvliegtuigen zo dicht bij elkaar voortijdig zijn neergekomen.

Het gezin

'Ik ben geboren in Bleiswijk, in een boerengezin, bestaande uit vader, moeder en tien kinderen. Vader had een boerderij, waarvan het land in tweeën was gedeeld. Een gedeelte van het land lag in de gemeente Bleiswijk en een ander gedeelte in de gemeente Zoetermeer, in de Binnenwegse Polder. Achteraf bezien is het wel bijzonder dat alle jongens boer zijn geworden in Zoetermeer of in Bleiswijk. In Zoetermeer waren dat Gerrit van Straalen, aan de Voorweg en Leo van Straalen aan de Stationsstraat, waar nu de tandartspraktijk is, in die witte villa, "Nabij". Mijn broer Jan was boer in Bleiswijk, op de boerderij van zijn schoonvader, Jan Kroes. Mijn broers Dirk en Bram en mijn persoon zijn op de ouderlijke boerderij gebleven totdat we uit elkaar zijn gegaan'.

De opleiding

Karel heeft ons verteld dat hij een gruwelijke hekel had aan school. Dat hij naar de MULO mocht, wat in die tijd toch als een voorrecht werd gezien, was aan Karel niet besteed. Zijn ouders hebben ingezien dat een diploma er nimmer in zou zitten en vader haalde hem van school en liet hem werken op de boerderij. Karel is al spoedig na de bevrijding als vrijwillig naar Nederlands-Indië gegaan. Dat heeft zijn blik weliswaar verruimd, maar zijn ontwikkeling op het vakgebied had wel stilgestaan. En in die leemte moest worden voorzien.

'Toen ik uit Indië kwam ben ik nog naar de Middelbare Landbouwschool gegaan in Hoofddorp. Dat was eerst Landbouwwinterschool, maar later is dat Middelbare Landbouwschool geworden. Ik was daar intern en de opleiding duurde twee jaar'.

Karel van Straalen bij de ouderlijke boerderij (coll. K.D.C. van Straalen)

Een eigen bedrijf

'Ik had het land toegewezen gekregen dat in de gemeente Zoetermeer was gelegen. Daar heb ik toen een boerderij aan de Nieuwe Hoefweg laten bouwen. Ik ben helemaal op de akkerbouw overgegaan en hoofdzakelijk tot de aardappelteelt. Van mezelf had ik twintig hectare en de rest huurde ik er bij. Bij elkaar was het ongeveer zestig hectare.

Zoals ik zei, ik teelde eerst aardappels, maar daarmee was ik een paar keer lek gevaren, met misoogsten en door het weer. Op een gegeven moment is er 35 bunder aardappelen in de grond blijven zitten door de nattigheid. Ik teelde ook spruiten, in één nacht 15 hectare spruiten kapot gevoren. En dat zijn klappen die je niet altijd kan dragen. Toen heb ik heel het roer omgegooid. Alles aan de kant gedaan en ben ik in de bloemen gegaan, buitenbloemen. En daar heb ik de zaak weer mee opgehaald. De snijbloemen werden geveild in Bleiswijk en de droogbloemen gingen naar een drogerij in Rijnsburg'.

MKZ

Voor bedrijven
en
particulieren

metaalbewerking

*MKZ Metaalbewerking B.V.
Industrieweg 21
2712 LA ZOETERMEER*

*Snijden, ponsen, zetten, lassen, draaien, frezen
Voor meer informatie www.mkz-metaalbewerking.nl*

TEL. 079-3416341

Wijken voor Oosterbeem

'Dat was in de tachtiger jaren. Toen mijn zoon de Hogere Landbouwschool had doorlopen is hij thuisgekomen en zijn we samen in de bloemen gegaan. Later heeft hij het bedrijf van mij overgenomen, heeft er nog een kasje bijgezet en is rozen gaan telen. Maar het land werd onteigend in verband met de ontwikkeling van Oosterbeem en toen is hij naar Flakkee vertrokken. Daar heeft hij een boerderij en is volledig akkerbouwer.'

Karel had iets met vliegtuigen

'Voordat ik vertel over die Duitse en Engelse jager eerst nog even het volgende. We waren op 30 juli 1943 aan het erwten oogsten. Zo'n wagen werd volgeladen en daar stond ik boven op als voerlegger, zo noemen ze dat. Toen kwam er een gigantisch vliegtuig afzakken, zo vreselijk laag dat ik ben als de pest van die wagen afgekomen, ik dacht zo meteen is mijn kop er af. Zó laag. Het land liep nogal ver naar voren, richting Zegwaartseweg. Dat ding dat klapte neer en hemelsbreed was het niet zo ver bij ons vandaan. 's Middags ben ik er wezen kijken. Als er ergens een vliegtuig neerviel was ik er bij. Ik heb geen dingen mee kunnen nemen, maar ik heb daar vreselijke dingen gezien. Onder andere een jongen van wie het hoofd er helemaal af was!'

Een groep BS'ers in de zomer van 1945 bij de showroom van Van Waaij in Benthuisen. V.l.n.r.: Henk van der Most, Jaap Brouwer, Niek Kuiper, Johan Boon, Henk Nieuwenhuijsen, Rien Havenaar, Cor van Hilten, Engel Snoep, Karel van Straalen en Geerlof van der Bijl (coll. K.D.C. van Straalen)

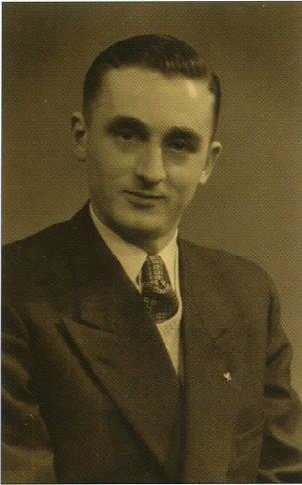

Wim van Hamersvelt en Karel van Straalen tijdens hun opleiding als oorlogsvrijwilliger (coll. K.D.C. van Straalen)

Ik ben ook nog in het vliegtuig geweest dat op 22 februari 1945 in Zoeterwoude is terecht gekomen¹. Daar heb ik nog verschillende dingen uitgehaald. Er stond een Duitse schildwacht bij en die Duitsers hadden het ook al zo best niet meer. Ik had een paar pakjes shag in mijn zak gestoken. Ik ging naar die schildwacht toe en ik gaf hem die twee pakjes shag. Achteraf had hij me net zo goed de kogel kunnen geven in verband met omkoping. Maar goed, het liep allemaal best af. Ik had zo'n vliegenierskap, met telefoon en alles er in. Ik heb het eens uitgeleend voor een tentoonstelling en ik heb het nooit meer teruggehad.²

Een Duitse jager stort neer

‘Toen hebben we die crash gehad met die Duitse jager op de dijk. Dat was op zaterdagmiddag 4 december 1943. Achteraf hebben we vernomen dat het van het type Messerschmitt Bf 109G-5 van de Luftwaffe is geweest. Er ging een aantal Amerikaanse bommenwerpers over richting Duitsland en er vlogen allemaal van die jagertjes doorheen. Ik weet niet of je het wel eens gezien hebt, die dingen waren heel klein en vreselijk snel en die vlogen maar van die rondjes er tussendoor. En op een gegeven moment komen er drie van die Duitse jagers aanzetten, die gingen het gevecht aan en het was in een mum van tijd gebeurd. Eén viel er bij ons, één bij Bodegraven en de ander is nog sukkelend op Schiphol kunnen komen. Maar toen die bij ons naar beneden kwam was het een vuurgloed er achter, want hij stond ook in brand en hij plofte in de dijk en het was gelijk uit. Hij lag onder het maaiveld, alleen de staart stak er nog boven uit. De piloot was er met zijn parachute uitgesprongen. Het vliegtuig kwam zo'n zes- à zevenhonderd meter bij de boerderij vandaan. Ja, die piloot zei nog, hij is

Karel van Straalen weer in burger na de periode als NBS'er en oorlogsvrijwilliger (coll. K.D.C. van Straalen)

nog een tijd bij ons in huis geweest, totdat ze hem op kwamen halen van Schiphol: "Ik had angst dat hij op de boerderij zou vallen". Maar hij was een aardige man, een zoon van een arts. Hij heeft ook nog een pakketje meegenomen voor mijn broer die zat voor de Arbeitseinsatz in Duitsland. Nou ja, goed, we hebben een dag of drie, vier een man of tien Duitsers in huis gehad om het vliegtuig te bewaken. Die jongens vonden het wel goed. Die waren van het Oostfront afgekomen. De keuken hadden ze dan gevorderd, daar bivakkeerden ze, maar 's nachts sliepen ze ergens anders. Maar het was winter en koud. Ze hadden een elektrisch kacheltje bij zich en ze zaten er met hun benen boven op. En dat stonk gewoon naar verschroeid vlees. Die benen waren helemaal zwart, van het Oostfront. Nou, die moest je over Hitler horen! Ze hadden hun buik er vol van. Maar goed, ze hebben die staart er af gehaald en grond er over heen gedaan. Het vliegtuig was jarenlang geconserveerd.

Jaren na de oorlog is het vliegtuig met een kraan van Bert van Mullem uit Moerkapelle opgegraven. Maar de giek was te kort om de motor op te graven en die zit nog tot op de dag van vandaag diep in de grond in de dijk'.

Een Engelse jager maakt een noodlanding

'Het was op maandag 13 december 1943, een goeie week later, 's middags om een uur of vier toen het gebeurde. Ik was net de varkens aan het voeren. Ik liep met twee emmers voer zo achter naar het erf en ineens een geratel, een herrie, ik denk wat gebeurt er nou toch? Er kwam ineens een vliegtuig heel laag over het land van buurman Zuidema huppelen. De wielen waren ingetrokken en het was een noodlanding aan het maken. Ik liet mijn emmertjes voor wat ze waren en voordat de piloot uit het vliegtuig stapte was ik er al. Hij klapte de cockpit open, stapte er uit en zette het op een lopen, richting Moerkapelle.

Ik heb nog naar hem geroepen, dat ik een vriend van hem was en weet ik allemaal wat, maar hij luisterde niet. Achteraf blijkt het een Pool te zijn geweest. En zo is hij in de armen van de vijand gelopen.

Het bleek hier om een Super Marine Spitfire VC te gaan van de Royal Air Force (RAF). Zoals ik zei, ik was als eerste bij dat vliegtuig, maar al gauw kwamen er wat meer mensen natuurlijk. En op het laatst werd het zo druk, ik had wat dingen van mijn gading gezien, die had ik onder mijn jas gestopt en toen dacht ik: nou wegwezen. Een dag of wat later werd het vliegtuig van zijn vleugels ontdaan, op een dieplader geladen en afgevoerd'.

Het muisje krijgt een staartje

'Een NSB'er (een lid van de Nationaal Socialistische Beweging) had gezien dat ik wat onder mijn jas had gestopt en die had dat aangebracht. De andere dag kwam de politie van Bleiswijk bij mijn vader en hij zegt: "Ik hoor dat je zoon wat eigendommen van dat vliegtuig in zijn zak heeft gestoken en meegenomen, ik zou dat maar inleveren, want daar krijg je problemen mee". Mijn vader zei: "dan moet je bij mijn zoon zijn, maar niet bij mij". Dus die politieagent kwam bij me. Hij zegt: "Ik heb gehoord dat jij spullen uit het vliegtuig gehaald hebt en die wil ik van je hebben, dat mag niet". Ik zeg: "Ik heb niks", en als je eenmaal nee hebt gezegd moet je nee blijven zeggen. Dat is zo gelopen, dat is doorgegeven aan de Duitse instanties. Op een gegeven moment, het was een uur of zes 's avonds, we zaten allemaal aan tafel, ook een stel onderduikers. Komt er een overvalwagen het erf op rijden, een man of tien er op, het geweer in de aanslag en daar komt een man uit met een map en die stapt het huis binnen. Die onderduikers gingen natuurlijk alle kanten op, die dachten dat het om hen te doen was. Ik dacht, ik ben de jongste, ik blijf zitten, ik heb geen last. Die man kwam met zo'n groot papier aan, "Karel Dietrich Coenraad van Straalen".

Ik zeg: "Dat ben ik". "Mitkommen!" En ik kon instappen en ik kwam in Rotterdam terecht, het Haagsche Veer. Daar werd ik opgesloten in een celletje met een man of twaalf. Je kon je er amper bewegen. Ja, de een had onderduikers, de ander had een radio aan gehad, een geheime zender. Weet je wie er ook bij me zat? Bas Vente, de voetballer. En een dokter uit Dordrecht, die kan ik me ook nog goed herinneren. Die had Joden in huis.

En iedere dag, drie, vier keer een kruisverhoor, dan bij de een, dan bij de ander. Het verhoor was in het Duits en werd in het Nederlands vertaald door een tolk. Nou, vrij ruw. Ik heb nooit klappen gehad. Maar ze werkten vreselijk op je gemoed. Maar ik had me voorgenomen, ik zeg "nee" en het blijft "nee". Dat ging zo iedere dag maar weer, tot op een gegeven moment, hij zegt: "Mitkommen!", toen dacht ik: Nou is het afgelopen. En ik werd naar buiten gebracht en ik werd door ze thuisgebracht. En die officier had daarna mijn vader nog even gesproken en die had gezegd: "U hebt een goede zoon". Maar het ergste vond ik altijd 's morgens vroeg, dan hoorde je die Duitse laarzen op die hal klinken en dan ging er ergens een deur open en dan werd er een uitgehaald en die kwam nooit meer terug. En dan denk je wanneer is het mijn beurt? Dan zit je wel in je knijper.

Tussen twee haakjes, de spullen die ik uit het vliegtuig meegenomen had, die had ik weggebracht bij Gerrit Diephout in Benthuizen. Dat was maar goed ook, want we kregen nog huiszoeking ook.

Achteraf blijkt, dat mijn broer Gerrit, op de Voorweg, Duitsers had ingekwartierd en daar zat een hoge officier bij en dat was er een van de goeie kant. En

mijn broer had dat van mij tegen hem gezegd. Ik denk dat hij een goed woordje voor mij heeft gedaan. Anders zou ik het niet weten. En zodoende ben ik er zonder klerscheuren van afgekomen. Het zal de Duitsers minder om de parachute en het rubberbootje hebben gegaan dan wel om de gedetailleerde kaarten met Engelse vliegvelden die ik ook had meegenomen.'

Werving voor de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten

In de Tweede Wereldoorlog waren er in Nederland verschillende groepen actief met ondergrondse activiteiten. In Zoetermeer was er onder andere een groep die illegale bladen maakte en verspreidde en een groep die ondersteuning gaf aan onderduikers. Op 5 september 1944 werden deze en andere groepen samengebundeld en kregen een formele militaire status van de regering in ballingschap, die in Londen was gezeteld. Het werden de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten (NBS) genoemd, met een Strijdend Gedeelte (jongeren) en Bewakingstroepen (ouderen)². Van 5 september 1944 af werden de NBS van binnenuit aangevuld. Door het voormalig verzet werd altijd gesproken over de groep Zoetermeer/Benthuizen. In het gesprek is echter gebleken dat ook de broers Dirk, Jan en Karel van Straalen uit Bleiswijk werden benaderd. En alle drie zijn ze ook toegetreden. Voor de geschiedschrijving leek het ons goed om

De opgraving van de in 1943 neergestorte Messerschmitt Bf 109G-5 (coll. K.D.C. van Straalen)

dat hier te benadrukken. Karel was op dat moment nog maar net achttien jaar en dat was erg jong voor het gevaarlijke werk. Hij werd ingedeeld bij de 2e sectie (commandant M. A. Sloomaker) van het 1e peloton (commandant Z. van Herwijnen). Gelukkig heeft Karel in zijn NBS-tijd nooit daadwerkelijk hoeven te vechten. Na de oorlog is hij, vóór zijn vertrek als Oorlogsvrijwilliger naar Nederlands-Indië nog enige maanden in dienst van de Binnenlandse Strijdkrachten gebleven. Zijn functie heeft toen onder andere bestaan uit het bewaken van in Delft geïnterneerde NSB-ers. En daar kwam hij, niet helemaal toevallig, zijn verrader tegen. Karel heeft deze streng maar correct behandeld, maar vrienden zijn zij in de rest van hun leven nooit geworden.

¹ De hier bedoelde vliegtuigen waren Amerikaanse bommenwerpers, waarvan de geschiedenis is beschreven in *Missing in Action* (Historisch Genootschap Oud Soetermeer 2005)

² Omdat NBS veel lijkt op NSB (Nationaal Socialistische Beweging) werd meestal de afkorting BS gebruikt

Karel van Straalen in 1986 met een deel van de propeller van de Messerschmitt Bf 109 G-5 (foto L. Bolleboom, Berkel en Rodenrijs)

Bijzondere voorwerpen uit de Zoetermeerse geschiedenis

Frank van Spelde

Hoewel het afgebeelde kookpotje op het eerste gezicht erg simpel oogt, zit er toch een verhaal achter waardoor het een waardevol voorwerp wordt voor de geschiedenis van de stad Zoetermeer. Het is namelijk één van de oudste voorwerpen die onze stad rijk is. Daarbij is het gevonden op een plek waar Zoetermeer terecht trots op kan zijn, namelijk op het terrein van Kasteel Palenstein.

Dit kasteel werd al aan het einde van de 14e eeuw door de familie Van Egmond gebouwd in het midden van Dorpsstraat. De pot is echter onder de fundamente van het kasteel gevonden, wat betekent dat deze nog ouder is. Bij de bouw van het kasteel is er namelijk een ophogingslaag aangebracht van aarde en afval om zo het kasteel een stevige basis te geven in het zachte veen waarop het werd gebouwd. In de ophogingslaag is nog een groot aantal andere voorwerpen gevonden, die alle dateren uit de periode 1325-1375. Het spreekt voor zich dat we niet meer precies kunnen achterhalen van wie de pot precies was, wel kunnen we met grote zekerheid zeggen dat het een Middeleeuwse Zoetermeerder (of Zegwaarder) was uit één van de eerste generaties die het dorp bewoonden. Een voorouder van u misschien?

Dan wat meer over het voorwerp zelf. Dit type pot wordt een kogelpot genoemd door de specifieke ronde vorm die hij heeft. Dit type is de langst voorkomende potsoort in de Middeleeuwen en wordt gebruikt van ongeveer 800 tot 1400 na Christus. In deze aanzienlijke tijd verandert de algehele vorm van de pot nauwelijks, behalve kleine details zoals versiering en de vorm van de rand. Ook de samenstelling van de klei waarvan de pot is gemaakt verandert iets, waardoor we ons toch een goed beeld kunnen vormen uit welke tijd de pot stamt.

Hoewel al sinds het begin van de Romeinse tijd het meeste aardewerk in Nederland op de draaischijf wordt gemaakt, en dit ook in de Middeleeuwen op grote schaal wordt gedaan, zijn de kogelpotten met de hand opgebouwd oftewel handgevormd. De potten werden waarschijnlijk in het dorp zelf of in een nabij gelegen stad gemaakt, waardoor zij goedkoper waren dan geïmporteerde potten uit andere gebieden zoals het zuidelijke Rijngebied of de Maasvallei.

Deze pot is ongeveer 16 centimeter hoog en net groot genoeg om voor één of twee personen in te koken. De pot is versierd met diagonale vingerstreken op

Foto van de opgraving van kasteel Palenstein in 2002 achter Dorpsstraat 108.

de zijkant. Op de onderkant zijn zogenaamde bezemstreken aangebracht (die waarschijnlijk met een kleine ronde borstel van twijgjes werden gemaakt) om de pot een ruwer oppervlak te geven waardoor hij makkelijker te hanteren was. Deze combinatie van vinger- en bezemstreken wordt niet zo veel aangetroffen en de pot is mogelijk geproduceerd in Leiden met klei van de Oude Rijn (?) waarna hij zijn weg heeft gevonden naar Zoetermeer, wat over het water natuurlijk vrij gemakkelijk was.

De kogelpot is zoals eerder gezegd gevonden in een laag onder kasteel Palenstein die dateert uit de periode 1325-1375 (maar waarschijnlijk dichterbij 1375 ligt dan bij 1325). Dit type kogelpot werd echter na het begin van de 14e eeuw bijna niet meer gemaakt, waaruit we kunnen afleiden dat de breekbare pot vrij lang in gebruik is geweest voordat hij in het afval terecht kwam. Die Middeleeuwse Zoetermeerder, die in deze pot kookte, was blijkbaar erg zuinig op zijn spullen en misschien was het voor hem ook een bijzondere pot. Zoals het voor ons nu ook een mooi stukje Zoetermeerse geschiedenis is.

Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

HOME ZOEKEN NIEUWS BLADEREN CONTACT

Direct zoeken

Achternaam:

Tussenvoegsel:

Voornaam:

Vanaf jaar: tot:

Zoek alleen in: Maak een keuze...

Filter op rol: Maak een keuze...

ZOEKEN

Elke streek, stad of dorpsgemeenschap heeft wel een historische vereniging. Zo ook Zoetermeer. Wat opvalt is dat deze vereniging de laatste tijd nogal "aan de weg tinnert". Zo zijn er naast hun oude website, die binnenkort ook een facelift ondergaat, twee nieuwe sites die ook voor niet Zoetermeeders aantrekkelijk kunnen zijn.

De eerste site www.publicatiesoudsoetermeer.nl laat al hun boeken e.d. zien, als laatste "Proeven van Zoetermeerse Zuivel". Een bedrijfstak, waar het boterdorp bekend mee werd, denk maar aan Nutricia.

De andere site www.allezotermeeders.nl (zie boven) waar de vereniging alle akten van de burgerlijke stand van de dorpen Segwaart en Zoetermeer heeft opgezet.

Mensen met voorouders uit die dorpen kunnen heel makkelijk die gegevens opzoeken. De bedoeling is dat te zijner tijd de doop, trouw en begraafboeken openbaar worden en op die manier ook alle bewonersgegevens van voor 1811.

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Het Fluitschip historisch onderzoeks-
en adviesbureau, www.fluitschip.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. (079) 316 35 80

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Personenvervoer Van der Slik

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

www.bode-scholten.nl

Linthout Foto Video

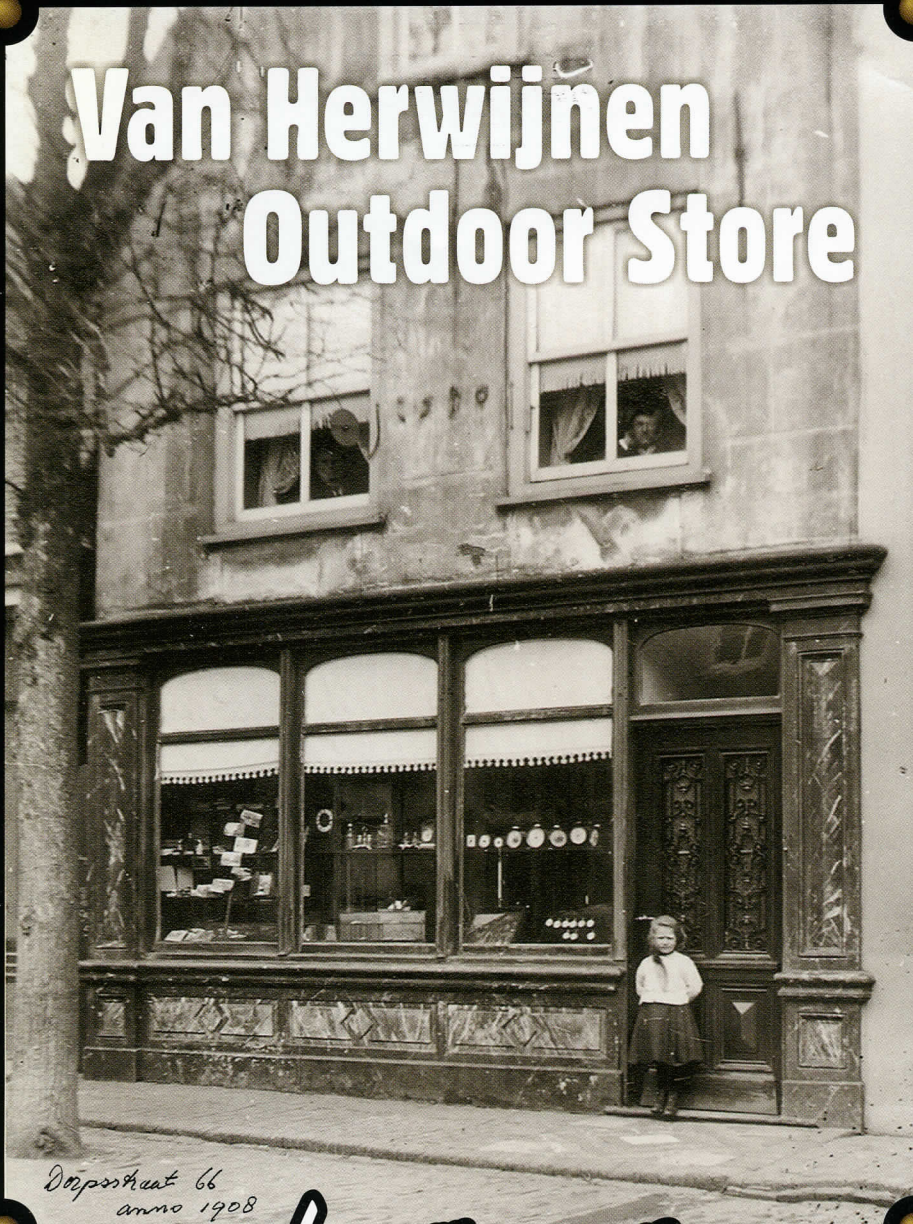
www.fotolinthout.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

**Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester
dhr. L. Vlastra penningmeester@oudsoetermeer.nl of bel 06 26090299**

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

**vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten**

**van
Herwijnen**

**dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen**

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl